

Keserves látogatás az egyre jobban kallódó aggteleki cseppkőbarlangban

MOTTO: „... A Gömör-Szepesi Ércegség egyik főnevezetessége az aggteleki cseppkőbarlang, mely nagyságánál fogva Európában, szépségénél fogva pedig az egész világon páratlan.“

Hétéves koromtól kezdve ezt dúdolta a fülemben minden iskolai tankönyv, földrajz-órák, nemzeti kincseinket föltáró előadások, barlangkutató értekezések, kisebb-nagyobb terjedelmű röpiratok, héttől harminckét éves koromig legalább tizezerszer hallottam emlegetni, mint felbecsülhetetlen nemzeti értéket, a békeszerződés idején hírelt, hogy a csehek készhegy menő harcot folytattak érte — egyszerűen fogalommal vált bennem ez a szó: *aggteleki cseppkőbarlang*. Ugy képzeltem az egészet, hogy *Aggteleki* valami kulturális gócpont ott fenn a Gömör-Szepesi Ércegség lábánál, valami kis, de gyönyörűen megépített város iskolákkal, barlangkutató intézettel, szállodákkal, nagy idegenforgalommal, panziók, fürdő, strand, turistaotthonok, esténként zene a szállodákban, a parketten internacionális társaság, angolok, franciák, németek, hollandok, své-

dek, indiaiak, amerikaiak, mit tudom én, hányféle nemzetiség, de sok, mert hisz a barlang megérdemli s teszem Adelberghen, a sokkal kisebb és sokkal szegényebb barlangnak évi 120—150 ezer látogatója van, javarészt külföldi, az aggteleki cseppkőbarlangnak hát legalább húsz-harmincezerrel több. Az ember ezt, itthoni magányában, az adósságokat tekintve véve, így képzelettel s gondolja, illő lenne egyszer már megnézni ezt a honi nevezetességet. S ugy tesz, ahogy gondolja. Senkit nem kérdez, csak mint magányos ember, összecsomagol; meglehetősen nagy bőröndöt visz magával: a szállodában bizonyára át kell öltözni az étkezéshez, ezt így gondolja, nagy és elegáns szállodában már ilyen ostoba szokás van — no mindegy! — megnézi, mikor indul a miskolci gyors, este háromnegyed hat előtt, beül minden kékesség és gyanu nélkül, kulturálisan vagyunk, sőt: kulturfőlényesben, hát mi baj érhet, mi kényelmetlenség? És elindul neki Aggtelekre. S eszébe nem jut, míg rohan vele a vonat, hogy szörnyű kemény próbálkozásba fogott.

Miskolcon nem tudják, hogy lehet eljutni Aggteleki

Az első megütközés ott éri a vándort, mikor leszáll Miskolcon a gyorsról s megérdeklődve, mikor megy a Szin vagy Putnok felé a legközelebbi vonat, (reggel, ez természetes, a miskolci szállodát belekalkulálta az utba a barlanglátogató) rájön, hogy ez még csak Szin vagy Putnok, mindkettő vagy harminc kilométerre Aggtelektől és megkérdi:

— Van valami alkalmatosság onnét Aggtelekre?

A vasutas felnéz s gesztust csinál:

— Fogalmam sincs. Esetleg szekér.

— Mi?

— Szekér esetleg. Féderes kocsi.

— És autóbusz?

— Nyáron jár Putnokról, de hogy most, áprilisban hogy van, fogalmam sincs róla.

No jó. Az ember csodálkozva bemegy a városba s mert időközben kérdezősködővén, megtudta, hogy a posta tartja fenn az autóbuszjáratot Putnok és Aggtelek között, telefonál a postára:

— Van-e autóbuszjárat Putnokról Aggtelekre, nagyon szépen kérem?

S csaknem kiesik kezéből a kagyló, mert a postáról azt válaszolja:

— Putnokról Aggtelekre! Nem tudjuk, kérem.

A barlanglátogató halkan meghatódik.

— Honnét lehetne mégis valami felvilágosítást kapni, édes kisasszony?

Érzékeny az ember hangja a gyönyörtől s várja a kinyilatkoztatást.

— Megtudni? Talán a vasutí postától.

No jó. Kapcsolás, kis csönd, aztán a vasutí postá:

— Autóbusz? Igen, van, de hogy mikor indul, nem tudjuk megmondani. Tessék csak nyugodtan elutazni Putnokra, ott megmondják, s autóbusz biztosan van.

Hát ez megnyugtató. Az ember, hogy kiadja a mérgét, még megkérdezi:

— Vadállatok nincsenek arrafelé? Párduc, oroszlán, barlangi medve? Csak puska-beszerezés okából!

De erre nem válaszolnak s az ember másnap reggel 9 óratájt mardosó kétségek közt érkezik meg Putnokra. Ott leszáll, felteszi

elke nyugtalanító kérdését s mosolyognak rajta.

— Délután félnégykor indul az autóbusz, kérem s öt órára, félhóra ott is van már. De ha esetleg taxití tetszik parancsolni...

— Ára?

— Hm... Tizenkét pengő, esetleg tizen-négy...

Remek! Hátha pénzes ember az elszánt látogató, akkor taxiba vágja magát s gyerünk, a jó szél csak kifújja a fejéből a mérget, ha azonban a gazdasági válság ott székel a tárcájában, akkor türelemre csikordul, megvárja a délutáni félnégyet s a rendelkezésre álló hat és félóra alatt kigyönyörködheti magát — Galiciában. Ez így van. Akik rendszeren fel vannak öltözve Putnokon, azoknak kilencven percentje galiciai zsidó s üzlete van, bőr, benzín, rövidárú, fűszer, cipő, ékszer, stb., tíz percent a hivatalnokosztályból kerül ki, a többi rongyos, árveréses, adósságos paraszt, zsellér, iparos, nyavalyás fulladozó... Egyszóval az impresszió „remek“, szerencse, hogy félnégykor indul az autóbusz kettőhetvenért oda, ennyiért vissza vagy négy pengőért oda-vissza, de legalább megy, ha a miskolci posta nem is tud róla s az idezőjel nélküli *remek* vidék, a gyönyörű szerpentin ut megvigasztalja egy kicsit a látogatót, míg a cseh határhoz nem ér. A cseh határhoz, ami az erdő közepén, a hegygerincen át egy árok meg egy ablakos bódé üresen s az egész Tár-rába torkolló hegyvidék, úgy sir ide vissza minden összetartozásával, olyan szembeöt-lően, hogy az ember káromkodik, átnyul a határon, csak úgy kicsit áthajol s áttemel vámmentesen három száraz levelet a csehszlovák köztársaság birodalmából emléknék és figyelmeztetőnek s szerelme francia idegenforgalmat létesíteni itt, hogy beleüthesse az idegen orrát a nyugati kultúrának ebbe az objektív marhaságába. Ebbe a bitang rablásba itt s a sajátját, hogy fájjon s eleredjen az orrávára, a magunk ostobaságába, bárgyúságába s abba a rettenetes, sötét faji tunyaságába, urhatnamságba s politikának csufolt ostobaságába, amely ezt szülte s amelyet itt pellen-gérre kellene állítani, hogy leköphesse, aki erre jár.

Primitív vályogszálloda a világhírű barlang előtt

S ha mindez nem elég reprezentatív faji erényeink meghatató konstatálására, Aggtelek

frappáns megadja a végső pofont. A bőrröndbe simogatott sötét ruha, kemény gallér

és cipő halkan vigyorogni kezd előkészületi rejtekhelyén, ahogy feltűnik a magaslatról Európa legnagyobb s a világ legszebb cseppkőbarlangjának kulturális környezete. A falu? Kicsi, elhanyagolt, tele rongyos emberrel, esti petróleumért szaladgáló gyerekekkel, mert villany nincs, semmi nincs, a főuton rozszant gémeskut áll, félrússal: *ivóvíz*. Odajárkannákkal a fél falu, köröskörül üvölt a szegénység, az elhanyagoltság, mint egy sziklahang szavalókórus: Magyarország! Magyarország! S az aggteleki cseppkőbarlang isteni fenségében bizonyára ugy szegényen itt magát, mint a magyar utas, aki eljött ide megnézni minden idők egyik legszebb csodáját s egyelőre problematikus, hogy kap-e tojásnál egyebet vacsorára s ezzel szemben nem visz-e haza valami kitartó és barátságos reumát.

Mert:

Európai vagy csak vidéki városi szállónak hire-pora sincs. A barlang körletében földszintes, hosszú vályogház van, ebben van vagy három-négy vendégszoba, darabonként két-három ágygal s ezek az ágyak is a bér-lőnek, Mikó Lászlónak a külön magánszorgalma az eddigi pricsek helyett. Van aztán még egy turista-szoba, de ezt, őszintén szólva, meg se néztem. Nem volt kedvem hozzá. A „szálló“ — bizonyára naptáralapon — már a nyárra készülődik, mert leszerelték a kályhákát s külön előkészítéssel kaptam csak egy pléből való kályha és sparherd kompozíciót, hogy belém ne fagyjon a lélek. De ez privát pech, mit tehet a naptár róla, ha nem igazodik hozzá az idő.

Érthető azonban mindennek ellenére, hogy ha már ennyi viszontagság után itt van az ember, hát türelmellen. Hamar egy vezetőt s gyerünk a barlangba! A vezető meg is érkezik s küllemére nézve megszólalásig hasonlít a buvárhoz. Hátán valami táská, mintha lég-tartány lenne, kezében reflektor-lámpa, valami csomó fémszelet... Az egyedüli, ami kirí a buvárrőlözéből: egy szál gyertya, amely szintén a felszereléshez tartozik. Ennyi felkészültség után az ember keresztet vet titokban s rossz sejtelmektől gyötörve megkérdi:

— Hova indulunk?

Egyszerű a válasz:

Füsttel lepett, elhanyagolt csodák között

Előttem az aggteleki cseppkőbarlang buvára, (derék, öreg vezető, huszonhat év óta járja már a kanyargós utakat, ugy ismeri, mint a tenyerét), mögöttem fejsze fokát kicsorbító sötétség, szivemben némi riadalom, így indulunk el megnézni a világhíres magyar csodát. Elől a villanylámpa fénye tapogató előre s ahogy a csaknem százötven lépésön évakodva csoszogunk lefelé, fejünk felett a denevérek száza olyan bőjti koncertet rikoltoznak, hogy ez már csaknem kísérteties. De legyen lúd, ha kövér, a denevéren nem fog a magyar közizgatóság, egyébként kivándorolt volna már a golyákkal s ez a misztikus zene-bona csak harmónikus előhang egy barlanglátogatóhoz. Szegény Kárpát Egyesület, illetve az egyesület gömőri csoportja mindent megtesz ezzel a szegény csodabarlanggal, hanem ugy van vele, mint a gyerek, aki zsák aranyat kapott: nehéz és sok. A háború vége óta beleölt vagy 60—70 pengőt a saját pénzéből, keskeny kis betonut visz is a főbb részekhez, a kapaszkodókon és a lankákon lépcsőket épített, a földalatti patakokon keresztül valami száznegyven hidat, hanem hát kilenc és fél kilométer hosszú barlang, nyeli a pénzt, a betont, lépcsőt, hidat, az utépítés-kor felszedett kötőanyag viszont ott halmozódik az ut mellett, persze, pénz kellene a kihordatáshoz.

És ez a barlang meg is érdemelne. Tul a Kárpát Egyesület erőn felüli áldozatkészségén némi állami obulusokat is, mert *csodálatos*. Kopot szó ez már, de itt helyzeti energiája van és teljes értékű jelentése. Ami csodát a természet egy barlangba összehordhat, az mind itt van. A *Csontház* az első állomás, ahol ősemberi csontmaradványokat, szerszá-

— A barlangba.

— Ez a táská mi a hátán?

— Villamos akkumulátor s ez itt a kezemben a lámpája.

— Hát nincs villanyvilágítás ebben a világhíres barlangban?

— Villany? Dehogy! Nemrég még fáklyával jártunk, most legalább villanylámpával, itt a magnézium is a balkezemben s a zsebemben a gyertya, hogy spórolni lehessen a villanyal.

Hát így. A villanylámpa ára végig a barlangon: egy pengő ötven, a magnézium szá-láé négy fillér, a gyertya darabja husz fillér, ha végigmegy az ember a barlangon — vagy ha óra gyalog, kell belőle három szál, a magnéziumból vagy ötven, ha valamit is látni akar s a belépőjegy személyenként egypengő-ötven ugyancsak. Mert villanyvilágítás, mondom nincs. Az őskortól ismeretes ez a barlang, hogy érhetet volna idáig még a villanyvilágítás! Két kormányparti választás áru-gyan kiállná az összköltséget, de hát a politika mindenké elötte, a barlang a Kárpát-Egyesület gömőri osztályáé s az állam a ki-egyeződés óta mossa a kezeit. Milyen tiszta lehet! Egyenként meglátogatja ugyan a barlangot egy-egy miniszter, néhány aktív kegyel-mes, tyű, meg is hatódik, ígér, mimindent! Ha azt mind megkapták volna, az aggteleki cseppkőbarlang ma elhomályosítaná a napot! Hanem az ígért földje ugyamk: „Alázatos tiszteletem, kegyelmes uram! Vagyok kész szolgálja kegyelmességének!“ A szubordiná-cióra is adni kell valamit, tohomjra, uri mul-tunkra is a nemzeti szalmaláng-tradíciók alap-ján sötét a barlang, mint a pokol. Csak kon-trasztképen: — ne hogy valaki cseh glorifiká-lással vádoljon — tavaly a csehek mintegy másfél kilométernyire innét felfedeztek egy odáig nyúló barlangrészt. Nosza, nekiálltak, feltárták, pár hónap alatt remek betonutát építettek bele, ellátták olyan villanyvilágítá-sal, hogy szikrázik tőle minden, szines lán-pák, reflektorok döntik a fényt s tavaly ju-niustól októberig volt nyolcezer látogatójuk. S nekünk? Erről majd később. Egyelőre ma-radjunk a barlangnál.

mokat találtak, szép, nagy boltíves terem, aztán görgeteg sziklák hatalmas, elhasadt tömegei: *Palмира romjai*, mint mondja a vezető, tovább hatalmas, féldalt dőlő fekete szikla: *az ország táblája*, Horvátország híján teljesen Nagymagyarország alakjához hason-lít, tovább már aztán a cseppköreinek kö-velkeznek: cseppkőből egy *gigantikus teknős-béka*, de a megszólalásig hü, efelett vékányi *Keresztespók* mimeli a hálófonát, persze, kö-ből, míg a pók felett a barlang szep vörhenyes *fácánja* lógnak, kicsit tudimenzionálva, de oly élethűen, mintha csak tegnapi vadászat után akasztották volna szijra őket. Mindjárt mellettki, bizarr ötlettel odavette a hulló csepp egy építészeti remeke: *Mózes oltára*. Gyönyörű színekben és — furcsa tán, de azt kell mondanai — elgondolásban pompás, a hulló cseppek szeszélyes fantáziája pazartá diszletve, odább a *Királykutban* pompás, kristálytisztá viz csörgedez s a roppant *cseppkőfüggöny* ugy borul az utra nagyvonalu mintáival, mint egy koronázási terítő.

Most a *Nagytemplom* előcsarnokába ér az ember s olyan érzése támad, mintha szágul-dás kapná magával. Pedig áll, csak a felfelé torló, roppant arányu cseppkőtömbök irama sodorja el. Olyan ez itt, mint egy föl-felé törő, iszonyu dinamikájú fortisszimó — kő? hang? — valami pogányul szép, harsogó, vad ének, himnusz vagy végtelen vízszhangú ávé, szinte süketítő zengés, ez a néma hajrá a dobhártyákat veri s oszlopok, mennyezetre tapadó óriási formák között szinte fulladva ér el a *Nagytemplomba* az ember. S ott a zengésből gigási kupola lesz, isteni boltzát, befelezülve a sziklák kemény ércébe, hűvös, végtelen ölelésű ür, isteni tisztasággal magas-

ságaiban s isteni arányokkal fenségében. A kimondott szó dörög itt — szikla zuhan vagy emberi hang? — kitör lassan az emberből az ének, s itt megértem: az ének a lélek irama fölfelé, betölteni az űrt, átváltozni mindenné, az erők ereje, szárny, mely tulvisz a kis földi terekre, röpit, elragad, szétfeszíti az anyag burkait s az űs sziklaisten arcára melegeket lehel. Az ének mélye az Isten s az Isten mélye az ének. Minden énekel, amiben Isten van s Isten van mindenben, mert itt, kint és mindenütt lényünk mélyével anyagok és lelkek mind énekelünk.

— Ez itt az oroszlan — mondja a vezetőm egy cseppköre világítva — ez itt az őrt álló kozák ...

Szinte nehéz fölébredni a saját hangon visszavert karénekekből, megint szemlélődővé válni, agyi emberré, nézni, tapogatni éppen az arányokat olig felfedő villanylámpa után. Kegyelmes uraimék, fény kell ide, tizezer gyertyafény reflektorokban vagy nem, talán inkább egyetlen hatalmas, oszlopos ámpolnában ezergyertyás, tompa körte örökmécnek, oszlop tetején ebben a templomban ezergyertya, templomosra tompított fényű örökméc, a remekmű nagyoltár elé ívelő villanygyertyák s a szőszéken mennyezetvilágítás a láthatatlan pap fölél!

Most a *Kistemplom* következik a hulló csepp szobrászati remekeivel: egy *Madonna a gyermek Jézussal*, az *Aprószentek kórusa*, *Philemon és Baucis*, a drága latin mese szelid kőalakjai, aztán *Mózes szobra*. Ezelőtt a cseppkőszobor előtti megdöbbenek. Nem fantázia, nem tullatás: elülről nézve a villany fényben ez a természeti erőktől megformált kötömb itt *lélekzetellállítóan hasonlít itt Michelangelo Mózeséhez*. Az ülő törzs, az izmosan megcsavart derék, a kezek, a nyak ereje s a kinyilatkoztatásban izzó fej. Durván, de *lényegében*. A rőneszánzs titánja és a sziklahegy lelke így együtt. Tudom, hogy jóval a rőneszánzs után nevezték el ezt a kötömböt, éppen Michelangelo után, Mózes szobrának, de s keizer évvel Michelangelo előtt is állott már, hulló csepp és a cseppet eresztő szikla álma a profétáról s aztán a márvány legna-

gyobb költőjének álma ugyanerről, ugyanigy, Rómában. Mi ez? Csoda? Misztikus sugalom? Két extázis találkozása? Véletlen?

A purgatórium következik, *Herkules oszlopával*, a *Tátra kicsinyített alakjával* cseppkőből, tovább egy guggoló, óriási *teve*, a folyosó folytatásában *Széchényi oszlopa*, aztán elérünk a zsufolt pompáju *Paradicsomba*, melyet kint kő — *Szent Péter őriz*; kulcsokkal a kezében. A *Paradicsom* a legdusabb része a barlangnak, a cseppkőképződés csodái torlódnak egyik a másik hátán, itt van az *aradi tizenhárom vértanu tizenhárom emlékoszlopa*, *Ábel fekete koporsója*, *Káin bunkósbotja*, *Mátyás könyvtára*, egy görnyedt kis szobor: *Püthya*, ha az ember megüli, zeng, mint az acél, odébb a *delphi templom ledólt orgonája* Fent zengő magasban a *Vörös torony*, mellette *Bábel tornya*, jobbra egy hosszú, karcsu, sudár fa: a *Jó és Gonosz tudásának fája*, tőle jobbra asszonyalak: *Éva*, balra zömök férfi: *Ádám*, előtte a *papucs*. Ez csak az *uj ág*. Az *ó-ágban Minerva temploma*, a *pisai ferde torony*, *Ganymedcs kutja*; elmondhatatlan sok szépség, melynek, ha mindez külföldön lenne, csodájára járna az egész világ.

Itt? Sötétségbe, a kis villanylámpa, sőt még a magnézium fénye mellett is félhomályba burkolva rejtezködnék, külön-külön bukkanva elő a gyenge reflektor kis fénykörében s ami ép a legfontosabb lenne: az *arányok s a formák összehatása elvész a tapogatózó kis fény sugar derengésében*. Szétforgácsolódik a nagyszerű hatás még a *Paradicsom* zsufolt ságában is, a *Nagytemplom* óriási arányait pedig szinte megcsufolja a gyenge s aprólékosan részletező fény sugar. Egységes hatás nincs sehol s viszonylagosan olyan a helyzet, mintha valaki éjszaka a Bazilikát egy szál gyufa fényénél akarná megismerni. Ő se menne semmire, a részletekben veszne el, *mint ahogy itt is részletekbe fullad a látogató*. *A keskeny betonutól eltekintve a járás is nehéz bent s a hajdan színekben pompázó cseppköveket sokhelyütt belepte a fáklyafüst korma*. Mert nem is oly régen még fáklyafény mellett mutogatták a barlangot, *Kessler Hubert*, az ismert magyar barlangkutató mérnök, *az őszben felfedezett egy új ágot*, mely a cseh ággal van összeköttetésben, *az is teljesen feltáratlan még, járhatatlan, iszap fedi, pedig, azt mondják, gyönyörű szép*.

Ezerötszáz látogatója volt mindössze 1932-ben a barlangnak

Ez az aggteleki cseppkőbarlang, a magyar világnevezetesség. Isteni csodák közt naivan primitív emberi negyedmunka. Sok: tizedmunka csak. Ide lehetne csődíteni az egész világot, megérdemelné a barlang, de Isten őriz a propagandától ilyen körülmények között. Európának eszlandei lenne nevelni valójára rajtnak. *Tókos Károly* református lelkes, a barlang gondnoka mondja ugyan, hogy nyáron jobb az összeköttetés, *a posta három autobuszt járat Putnok és Aggtelek között, de csak ötven főnyi, éjszakára is itt maradni akaró csoport is probléma már*. A szálloda befogad *nyolc embert, negyvenkettő meg a falu tiszta szobáiban ha kaphat hálóhelyet*. Remek lehetőségek! Mi lenne itt az adalbergi barlang 120—150 ezer látogatójaival? Ami reális szám lenne itt nálunk is, de persze más körülmények között. Nem ilyen ázsiai viszonyok mellett. Tavaly mindössze, ird és mondd: *ezerötszáz látogatója volt a barlangnak, ebben a számban azonban már benne vannak az iskolák és a kiránduló turisták csoportjai is*. Májustól októberig. A cseh kis barlangrészben egy hónappal kevesebb idő alatt s mindössze félévi munka után *nyolc ezer ember fordult meg. De ott villany szikrázik a barlangban s kitűnő összeköttetéssel szállítja oda a cseh vasut a látogatókat*. Az idénre legalább még egyszer annyi embert várnak odaát. Aggteleken? Örülni kell, ha nem csökken az ezerötszáz éves kontingens. A *Kárpát Egyesület* érzi a hiányokat s érzi a maga gyengeségét is, hát *felkínálta az államnak teljesen ingyen a barlangot, azzal a szerződéses kikötéssel, hogy szállodát épít, villanyvilágítást, betonutakat létesít, szóval modern helyé teszi Aggteleket, az állam azonban esztendőnk óta tanácskozik és ráér mindenre*. Rudabánya, a legközelebbi vasutálló, mindössze vagy 12 kilométernyire van Aggtelektől, *tizenkét kilométeres új vasut*

ponal árán hát egyenes vonatóösszeköttetése lenne Aggteleknek Miskolccal, de a kiégyezés óta senkinek eszébe nem jutott, hogy kiépítse. Már régen nyüzsgő élet lenne Aggteleken, a barlang legalább 30—35 éve amortizálta volna közepes forgalom mellett is a befektetett költségeket, de az agyunkon fekszünk és uri passziók hevitenek bennünket. Az ember mindezt látva kapkod itt segítség után.

— Próbálkozzanak legalább filléres gyorsasáig, nagytitizetletű ur! — mondom, de szegény *Tókos Károly*, (most is valami memorandum dolgozik a barlangügyben) keservesen legyint.

— Nem lehet. Tavaly akarták, de *a posta nem ad egy napra annyi autobuszt, amellyel lebonyolíthatnánk a forgalmat*. Csak az állam tudna itt segíteni! Egyedül csak az állam. Vagy valami komoly, pénzes konzorcium De...

S megint legyint keservesen.

Hát így. A Kárpát Egyesület gömőri osztálya szegény, az állam süket, konzorcium nincs, a világnak Magyarországra szerencsétlenedett egyik legszebb természeti csodája, az aggteleki cseppkőbarlang hát alussza kényeszerű léli álmát s fölötte politizálva koccint a magyar kisszerűség. Felvidékünk gőcpontja lehetne, e helyett utolsó, bagolyragya hely, ragyoghatna, de sötétben fulladozik, csodájára járhatnának, de nem merik megközelíteni, himnuszt lehetne a magyar világban a léte, de nevelést aratunk vele... Kegyelmes uraimék, mondanék valamit! Nem lehetne ezt az egész barlangot, úgy, ahogy áll, egyszerűen befalaztatni? A fene egye meg, mit nyugtalanítja itt létezésével ezt a jó, hülye magyar csöndet! Téglát neki s cementet, fulladjanak bele a denevérek, de mindig feltolakodni itt nemzeti kérdéssé mégis csak disznóság! No Nem? Így egy csapásra megoldanók a problémát s egy kincessel szegényebbek lennének ugyan, de aludni nyugodtabban lehetne. S Magyarországon mégis csak aludni a legfontosabb!